

En ny tillämpning av statistiska enheter -

- Analys av effekter av en ny tillämpning av företagsenhet

Andreas Poldahl, Rickard Bengtsberg, Marcus Lundgren och Olof Landberg,
Statistiska Centralbyrån 2021

Diarienummer: A2021/0145

Innehåll

Inledning	2
Profilering som arbetssätt för att identifiera statistiska enheter	3
Konsekvenser för statistiken.....	3
Förändringar av företagspopulationen.....	5
Bransch	5
Branschblandning inom industri	6
Fastighetsbranschen	7
Effekter på den nya populationen	8
Effekter på statistiken	10
Betydelsen för näringslivet som helhet	10
Effekterna för det enskilda företaget	16
Avslutande kommentarer och framtida utmaningar	19
Bilagor	21
Bilaga 1. Statistiska enheter.....	21
Företagsenhet	21
Verksamhetsenhet	22
Bilaga 2. Institutionell och funktionell statistik.....	24
Bilaga 3. Ordlista.....	25
Bilaga 4. Kompletterande figurer	28

Inledning

I början av 2017 påbörjades en översyn av de statistiska enheter som SCB har i sitt företagsregister, där nya nationella tillämpningar har arbetats fram. Statistiska enheter är de enheter som används för att ta fram statistisk om företag och aktiviteter inom näringslivet. Bakgrunden till översynen är att den europeiska statistikmyndigheten, Eurostat, anser att medlemsländerna inte implementerat det som står i förordningen om statistiska enheter från 1993¹ i tillräcklig omfattning. De har krävt att statistiken ska vara i överensstämmelse med det som står i förordningen med särskilt fokus på Structural Business Statistics (SBS) som i Sverige baseras på undersökningen Företagens Ekonomi (FEK). Översynen innebär att en ny tolkning av förordningen gjordes utifrån utarbetade riktlinjer² som tagits fram inom ramen för det europeiska statistiksamarbetet. I arbetet med översynen lyftes det fram flera områden som behövdes utredas och dessa utgjorde grunden för fortsatt arbete. Första delmålet avklarades när den preliminära leveransen av Structural Business Statistics (SBS) för referensår 2018 gjordes i oktober 2019 baserat på den nya tillämpningen av företagsenhet.

De två viktigaste statistiska enheterna är företagsenhet och verksamhetsenhet.³ Företagsenhet används för statistik som syftar till att beskriva själva aktören till exempel ett företag. Verksamhetsenhet används till att beskriva en aktivitet som till exempel varu- eller tjänsteproduktion. Den här analysen baseras på resultaten från leveranserna av SBS för referensår 2018 vilket baseras på företagsenheter. Därför ligger fokus mest på företagsenhet och hur den nya tillämpningen kommer att påverka statistiken. De nya tillämpningarna av statistiska enheter har inte implementerats i det svenska företagsregistret än men har använts vid leveransen av SBS till Eurostat för referensår 2018. Därför finns det en möjlighet att jämföra SBS-leveransen för 2018 med resultaten från FEK för 2018 för att se vilka skillnader som uppstår i statistiken. Målsättningen är att implementera den nya tillämpningen av statistiska enheter i företagsregistret 2022 vilket innebär att företagsstatistik från och med

¹ RÅDETS FÖRORDNING (EEG) nr 696/93 av den 15 mars 1993 om statistiska enheter för observation och analys

² Notice of intention of the Business Statistics Directors Groups and the Directors of Macroeconomic Statistics on the consistent implementation of Council Regulation (EC) No 696/93 on statistical units, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/54610/7779382/Notice-of-Intention-Statistical-Units-FINAL-and-ADOPTED.pdf>

³ För en beskrivning av principerna för företagsenhet och verksamhetsenhet se bilaga 1: Statistiska enheter

referensår 2022 kommer att baseras på den nya tolkningen av förordningen.

Den nya tillämpningen av statistiska enheter kommer att innebära att antalet sammansatta företagsenheter⁴ ökar från drygt 30 till över 46 000. De största förändringarna i statistiken förväntas ske inom den institutionella statistiken⁵ som baseras på företagsenheter.

Den här rapporten har som ambition att visa på exempel hur den ekonomiska statistiken påverkas av införandet av en ny tillämpning av statistiska enheter. Mer precist handlar det om att beskriva och klargöra skillnader mellan SBS-statistiken och FEK-statistiken avseende referensåret 2018, med fokus på målobjektet företagsenhet.

Profilering som arbetssätt för att identifiera statistiska enheter

För att skapa statistiska enheter behöver de profileras. Med profilering avses aktiviteter för att kartlägga och beskriva företagens strukturer avseende deras organisation och kontroll. Profilering handlar alltså om att kartlägga företagen och att klargöra vilken verksamhet de bedriver och vilka interna och externa flöden som finns i koncernen.

Utgångspunkten är att den svenska delen av en koncern utgör en företagsenhet. För de största och mest komplexa koncernerna så sker en manuell profilering. Den manuella profileringen innebär att en handläggare granskar koncernen för att identifiera om den ska delas upp i flera företagsenheter. Manuell profilering sker med hjälp av årsredovisningar och data men kan även innebära kontakter med berörda koncerner. För koncerner som inte omfattas av manuell profilering finns en maskinell profilering där företagsenheter sätts samman utifrån information om koncernstruktur.

Konsekvenser för statistiken

SCB har redan infört den nya tillämpningen av statistiska enheter i leveranser av Structural Business Statistics till Eurostat. Företagens Ekonomi, som är den undersökningen som ligger till grund för Structural Business Statistics, kommer att fortsätta tas fram enligt med den gamla tillämpningen fram till och med referensår 2021. Det innebär det att det kommer finnas överlappande information som täcker in både den gamla och nya tillämpningen företagsenheter under åren 2018-2021. Undersökningen Företagens Ekonomi kommer att övergå till att

⁴ En sammansatt företagsenhet är en företagsenhet som består av fler än en juridisk enhet som grupperats tillsammans i en gemensam företagsenhet. Kan till exempel vara lika med koncern. För mer information om företagsenheten se bilaga 1.

⁵ Se bilaga 2 för en beskrivning av institutionell statistik.

rapporteras enligt den nya tillämpningen av statistiska enheter från och med referensår 2022.

Den nya tillämpningen som innebär fler större sammansatta företagsenheter skapar en ökad stabilitet och en ökad jämförbarhet, över tid och mellan länder. Den gamla tillämpningen gör att statistiken i stor utsträckning speglar hur enskilda juridiska enheter utvecklas eftersom företag kan välja hur de vill organisera sig juridiskt. Omorganisationer, uppköp, avknoppningar, fusioner och så vidare får direkt påverkan på statistiken med den gamla tillämpningen även om ingen förändring sker i själva verksamheten. En sammansatt företagsenhet som består av flera juridiska enheter påverkas inte i samma utsträckning som enskilda juridiska enheter av fusioner eller om en ingående juridisk enhet knoppas av. Den sammansatta företagsenheten kan fortsätta att existera även om delar av de ingående juridiska enheterna förändras eller byts ut. Sammantaget betyder detta att stabiliteten och jämförbarheten ökar i statistiken även också internationellt, där man skapar enheterna så att dessa blir internationellt jämförbara.

Förändringar av företagspopulationen

Det här avsnittet beskriver översiktlig huvuddragen i de förändringar som uppstår när den nya tillämpningen av företagsenhet kommer att användas i den ekonomiska statistiken.

I den ekonomiska och institutionella statistiken används företagsenheten för att beskriva näringslivet, entreprenörskap och företagande. Det är antalet företagsenheter som bäst representerar antalet företag i Sverige. När vi refererar till företag på olika sätt så ska vi helst använda företagsenheten. Det kan vara förvirrande eftersom juridiska enheter är mer lättillgängliga och finns tillgängliga i det allmänna företagsregistret⁶. I den gamla tillämpningen så består de flesta företagsenheter av endast en juridisk enhet. När den nya tillämpningen implementeras i företagsregistret så kommer antalet företagsenheter som består av fler än en juridisk enhet att öka från drygt 30 stycken till cirka 46 000. Den institutionella statistiken som baseras på företag kommer att ändras fundamentalt och det går inte att göra en komplett redovisning av alla ändringar. Förutom själva tabellpaketet har vi valt några huvudpunkter och exempel. Generellt kan dock sägas att statistik baserad på den nya tillämpningen av företagsenheter, jämfört med den gamla, kommer att karaktäriseras av:

1. Större företagsenheter
2. Minskad dubbelräkning
3. Förändringar i branschstrukturen

Bransch

Ett företag kan vara verksamt i flera branscher. För att förstå de branschförändringar som vi kommer att se i statistik som baseras på företagsenheter så behöver man förstå hur företag organiserar sig och vilken funktion olika verksamheter har inom företaget. Vi skiljer normalt på tre typer av verksamheter:

1. Primär verksamhet
2. Sekundär verksamhet
3. Hjälpverksamhet

Företagsenheten blir klassificerad efter den primära verksamheten vilket är verksamhet som genererar störst värde. Vanligtvis är det

⁶ Enligt förordningen om det allmänna företagsregistret 1984:682.

samma verksamhet som flest arbetar med inom företaget och som skapar de produkter som företaget säljer. I de fall företag producerar flera typer av produkter eller tjänster och där alla inte går under samma bransch så återfinns också sekundär verksamhet. I många fall är det separata arbetsställen eller fabriker.

Branschstatistik baserat på företagsenheter redovisas endast med den primära branschen. Vid den sammanslagning av enheter som nu genomförs blir detta ett mer omfattande fenomen vilket orsakar förflyttningar mellan branscher. Sekundära verksamheter är dock intressanta i funktionell statistik⁷ och kan särskiljas i statistik som baseras på verksamhetsenhet.

Branschblandning inom industri

Vi har i decennier sett en förflyttning från att Sverige varit ett land med stor industritillverkning till att bli ett land dominerat av olika typer av tjänsteföretag. En viss del av denna utveckling beror på den bolagisering som skett, det vill säga att företag valt att lägga viss verksamhet i egna juridiska enheter snarare än att lägga det inom en och samma juridiska enheter. Många tjänstebanscher har sett ut att öka men i vissa fall är detta alltså inte en korrekt beskrivning. Statistik baserad på den nya tillämpningen av företagsenhet kommer att visa en viss återindustrialisering jämfört med statistik baserad på den gamla tillämpningen av statistiska enheter.

Industriföretagen kommer att stå för en större del av näringslivet med den nya tillämpningen. Antalet anställda inom industrin kommer att öka något (+3%) och även omsättningen kommer att öka (+3%). Anledningen är att företag som producerar olika typer av varor gör oftast det som sin primära verksamhet.

Det finns vissa undantag där företag handlar med många olika varor men har viss tillverkning själva. Det finns också gamla industriföretag där stora delar av tillverkningen sker utomlands och den värdeskapande verksamheten i Sverige är andra funktioner, som design eller forskning och utveckling. Klassificeringen kan i dessa lägen bli komplicerad men för statistiken innebär det att vissa industribolag blir en del av en företagsenhet som återfinns i handel eller tjänstebanscher.

Förutom undantagen står själva industriproduktionen oftast i centrum för dessa koncerner. Det är dock vanligt att andra verksamheter finns, ofta i form av olika typer av hjälpverksamhet. Det absolut vanligaste är förekomsten av handelsbolag inom industrikoncerner. Handel kan ha flera funktioner, ifrån inköp av insatsvaror, handel med utlandet eller

⁷ Se bilaga 2 för en utförligare beskrivning av funktionell statistik.

till egna återförsäljare. Vilka branscher som hör ihop och därmed vilka effekter som fås på branschstatistiken kan avläsas i flödesmatrisen (se tabell B1 i bilagorna).

Fastighetsbranschen

Fastighetsbranschen är en stor och viktig bransch i det svenska näringslivet och det finns även flera stora fastighetskoncerner som är börsnoterade. Branschen kommer att påverkas relativt mycket och antalet företag inom branschen minskar med 40 procent. Antalet anställda minskar med 4,3 procent och omsättningen med 11 procent. De stora förändringarna beror på de två grundläggande problem som statistik över fastighetsbranschen har:

1. Fastighet som enskild juridisk enhet

Varje enskild fastighets ägs ofta av en egen juridisk enhet (ett organisationsnummer) och en koncern kan bestå av flera hundra juridiska enheter. Statistik baserad på juridiska enheter visar då en bild av väldigt många företag i fastighetsbranschen. Det är också svårt att få hela bilden eftersom många juridiska enheter inte har några anställda. Fastighetskoncerner kommer alltså grupperas om till större enheter och antalet företagsenheter i fastighetsbranschen kommer drastiskt att minska.

2. Fastighet som hjälpverksamhet

Det är också vanligt att koncerner som har någon annan typ av primär verksamhet även har en fastighet som ligger i en separat juridisk enhet. Ett exempel på detta är en juridisk enhet med en fastighet som hyrs av ett industribolag inom samma koncern, där själva fabriken står i fastigheten. Den typen av fastighetsbolag bör inte jämföras med traditionella fastighetsbolag eftersom de inte agerar på en öppen marknad. Dessa juridiska enheter kommer istället sammanfogas med den primära verksamheten vilket innebär att fastighetsbranschen i sin helhet kommer att minska. Eftersom detta är mer en juridisk konstruktion så har dessa juridiska enheter inte nödvändigtvis några anställda men de kan ha stora interna flöden vilket gör att omsättningen påverkas relativt mycket.

Effekter på den nya populationen

En omedelbar effekt av den nya tillämpningen av företagsenheter blir färre företag men också fler stora företag. En effekt av det kommer till exempel att bli att den totala nettoomsättningen i ekonomin minskar med 3,9 procent när interna transaktioner inom en koncern räknas bort, se tabell 1. Det kommer också att ske förändringar inom och mellan branscher när juridiska enheter grupperas samman i företagsenheter. Företagsenheter har endast en bransch som beskriver den huvudsakliga verksamheten. Det betyder att till exempel nettoomsättning och antal anställda kan komma att minska i branscher som i större utsträckning fungerar som hjälpverksamhet till andra branscher. I gengäld ökar dessa i företagsenhetens bransch.

Tabell 1: Nettoomsättning, antal företagsenheter och anställda med gammal och ny tillämpning av företagsenheter

Text	Nettoomsättning		Antal företagsenheter		Medelantal anställda	
	Gamla FE	FE	Gamla FE	FE	Gamla FE	FE
0-19	2 620 113	2 057 886	1 123 805	1 036 857	955 828	855 657
20-49	1 045 395	824 998	12 627	10 519	376 200	312 681
50-99	839 094	682 296	3 797	3 293	259 649	226 476
100-249	1 052 762	987 797	2 049	1 904	308 624	288 745
>249	3 976 115	4 611 694	1 098	1 205	1 020 179	1 236 921
Total	9 533 479	9 164 671	1 143 376	1 053 778	2 920 480	2 920 480

Källa: Företagens ekonomi 2018

Tabell 2: Flöden av ekonomiska variabler, i procent

* anger antal för anställda och mnkr för förädlingsvärde

Branschgrupp	Medelantal anställda	Förädlingsvärde
Inom varuproduktion	32,1	37,1
Inom tjänsteproduktion	66,0	60,4
Från tjänsteproduktion till varuproduktion	1,3	2,0
Från varuproduktion till tjänsteproduktion	0,6	0,6
Total *	2 920 480	2 720 844

Källa: Företagens ekonomi 2018

I tabell 2 går att utläsa hur fördelningen av de totala värdena förändras när de juridiska enheterna grupperas tillsammans i företagsenheter. Ungefär 66 respektive 60 procent av näringslivets anställda respektive förädlingsvärde hamnar inom tjänsteproduktionen eftersom flertalet JE kommer att bli fortsatt klassificerade som tjänsteproducerande efter profileringen. Drygt 2 procent av förädlingsvärdet som tidigare härstammande från juridiska enheter som ligger i en tjänstebransch kommer att bli klassat som varuproducerande framöver. För att mer ingående få ett grepp om omflyttningarna mellan branscherna redovisas i tabell B1 i bilagorna. Tabell B1 visar flöden av anställda mellan branscher. En viss cell beskriver flödet från branschen i första kolumnen till den specifika kolumnen som cellen tillhör. Som exempel flyttar 3 373 personer från SNI B till C. Anledningen är att en eller flera juridiska enheter som är klassificerade i B framöver kommer ingå i en företagsenhet som blir klassificerat i C.

Tabellen visar att de finns starka kopplingar mellan vissa branscher, vilket har sin grund i hur företagen väljer att organisera sig. Det är till exempel vanligt att industriföretag ofta har handelsbolag och vi kan se en stor förflyttning från handel till industri (G till C), enligt tabell B1 motsvarar omgrupperingen 16 291 anställda. Det går också att utläsa hur branscher som i stor utsträckning är stödfunktioner ofta har kopplingar till många andra branscher (t.ex. M och N). Totalt sett innebär detta att industrin (C) ökar antalet anställda med 14 790 (+2.8 procent), varuproduktionen ökar med 20 291 anställda (A-F) motsvarande en ökning med knappt 2,2 procent. Tjänstesektorn (G-X) krymper med motsvarande 20 291 anställda motsvarande en minskning med drygt 1,0 procent. Detta innebär att branschernas relativa bidrag till BNP också förändras, där industrins förädlingsvärde som helhet ökar med 5.6 procent och tjänstesektorns motsvarighet minskar med 2,3 procent. Sammantaget innebär detta att det har skett en viss återindustrialisering i svensk ekonomi genom införandet av en ny tillämpning av företagsenhet.

Effekter på statistiken

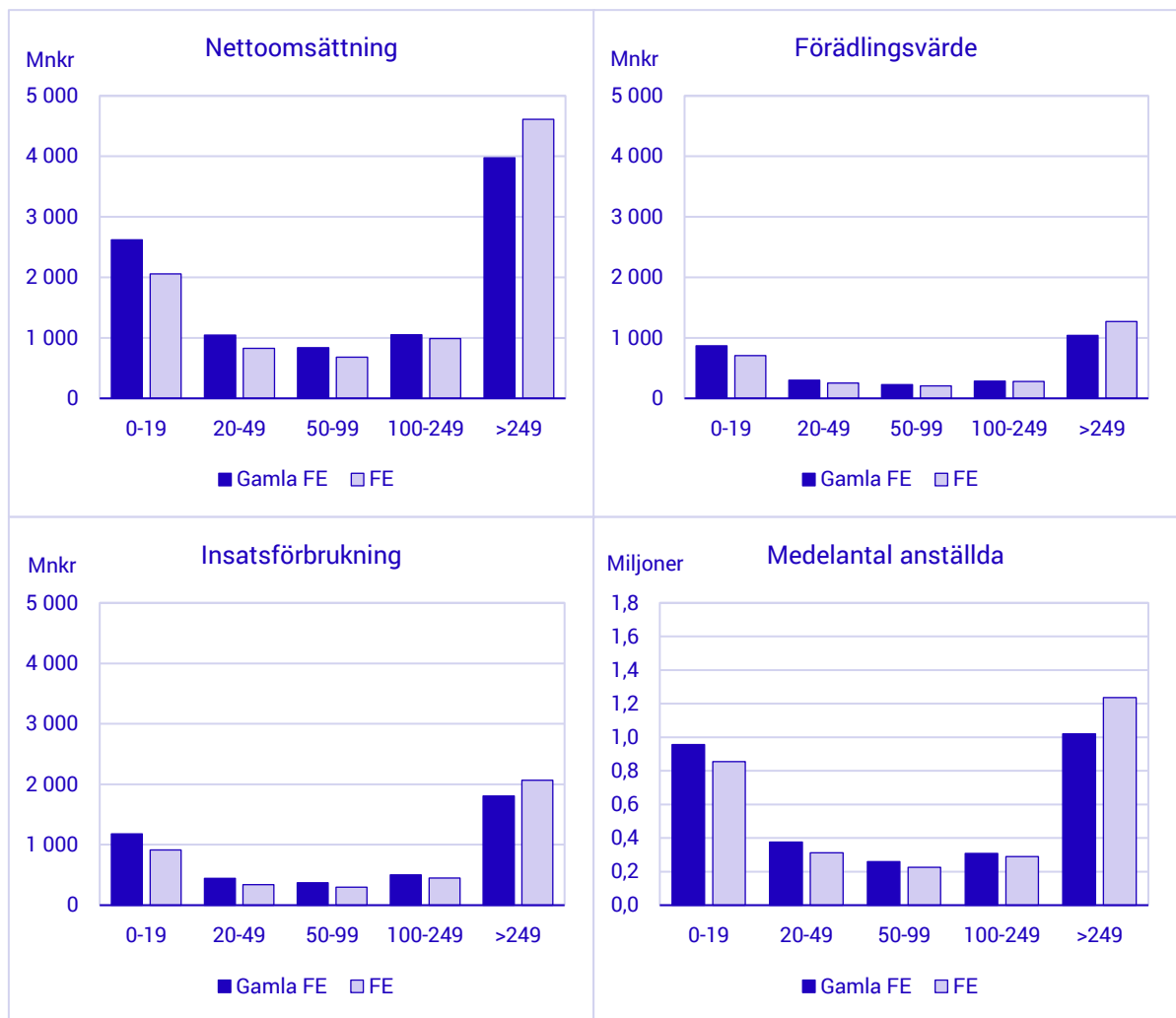
I föregående avsnitt framkom att det kommer att ske förändringar i statistiken när en ny tillämpning av företagsenhet införs vilket kommer att innebära konsekvenser för tolkningen av den ekonomiska statistiken. Avsnittet utgår från en analys av dels den representativa företagsenheten före profileringen, dvs det gamla företagsenhetsbegreppet som här i praktiken motsvarar en juridisk enhet, och dels den nya tillämpningen som nu innehåller fler juridiska enheter än tidigare, dvs. bildar en sammansatt företagsenhet.

Den statistiska analysen görs både på makro- och mikronivå. I makroperspektivet beskrivs fördelningen för näringslivet som helhet när viktiga ekonomiska storheter beaktas, som nettoomsättning, export av varor och tjänster samt arbetsmarknadsstatistik såsom sysselsättning och antal sysselsatta med minst en treårig eftergymnasial utbildning. Jämförelsen visar på hur de ekonomiska värdena skiftar när statistiken övergår till att använda sig av den nya tillämpningen av företagsenhet. I mikroperspektivet beskrivs konsekvenserna för den enskilda företagsenheten genom att jämföra medianvärden för att visa på hur den representativa företagsenheten har förändrats statistiskt. I huvudsak fokuserar analysen på förändringen av variabler som främst är relaterade till företagets output, dvs. nettoomsättning i relation till antal anställda och förädlingsvärde per anställd under år 2018.

Betydelsen för näringslivet som helhet

Det här avsnittet avser att belysa effekten av övergången till den nya tillämpningen av företagsenheter för hela näringslivet, där ambitionen är att synliggöra hur variabler från SBS och andra datakällor ökar respektive minskar över olika storleksklasser. Materialet har delats in i storleksklasser baserat på antalet anställda, där klassindelningen är 0-19, 20-49, 50-99 och 100-249 samt större än 249 anställda.

Figurgrupp 1: Intäkts- och kostnadsvariabler för näringslivet
Belopp i miljoner kronor och antal i miljoner

Källa: Företagens ekonomi 2018 och Structural Business Statistics 2018

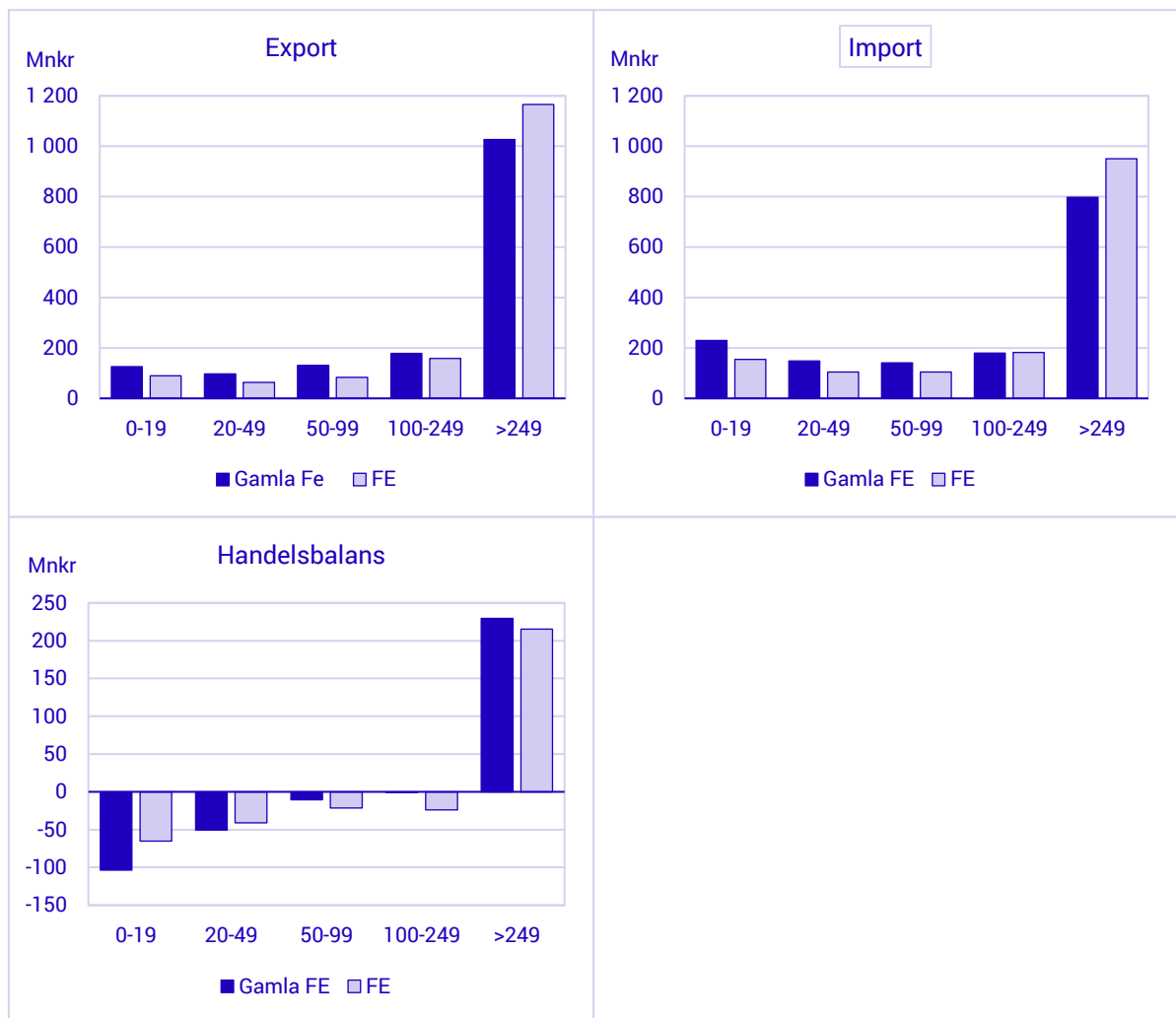
Gemensamt för nettoomsättning, förädlingsvärde, värdet för insatsförbrukning och antal anställda (se figurgrupp 1 ovan) är att de mörkblå staplarna överstiger de ljusblå utom för de största företagen med fler än 249 anställda. Det vill säga att företag med fler än 249 anställda är den enda storleksgruppen där variablerna ökar i värde med den nya tillämpningen av statistiska enheter. Omflyttningar mellan storlekklasser beror troligtvis på att många små företag med den nya tillämpningen dels fungerar som hjälpverksamhet dels inte är självständiga utan ingår i en koncern som hamnar i en större storlekklass. Den nya storleksindelningen bestäms av antalet anställda inom företagsenheten (den sammansatta företagsenheten). Liknande

slutsatser står även att finna i en tidigare publicerad artikel i SVEK⁸, där nettoomsättningen totalt kommer att krympa med cirka 4 procent eftersom koncerninterna flöden mellan juridiska enheter inom en och samma sammansatta företagsenhet räknas bort. Motsvarande effekter uppstår även då handel av insatsvaror inom en koncern räknas bort, totalt innebär detta att den totala kostnaden för inköpta varor och tjänster som ingår i produktion minskar med cirka 5 procent. Liknande mönster kan även ses för förädlingsvärdet där en omflyttning sker från mindre företagsenheter (med den gamla tillämpningen) till större företagsenheter (med den nya tillämpningen), men att det totala förädlingsvärdet efter implementeringen är oförändrat.

Vid sidan av det som redovisats ovan kommer all ekonomisk statistik övergå till att rapportera sin statistik enligt den nya tillämpningen av statistiska enheter. Därför är det också viktigt att lyfta fram statistik som speglar det svenska utlandsberoendet i termer av export och import av varor och tjänster samt arbetsmarknadsvariabler för att ge en svepande beskrivning av de förväntade effekterna för den ekonomiska statistiken som helhet.

⁸ Sveriges ekonomi – Statistiskt perspektiv, Nummer 4 2021, https://www.scb.se/contentassets/0abc46e732f6485d8d8fc02a4b43affa/nr0001_2021m04_tj_a28ti2105.pdf

Figurgrupp 2: Näringslivets utrikeshandel inklusive både tjänster och varor
Belopp i miljoner kronor

Källa: Utrikeshandel med varor och tjänster 2018

Figurgrupp 2 visar både export och import av varor och tjänster vilket grovt sett följer i princip samma värdeförändringar som för nettoomsättningen ovan. Merparten av exporten sker dock inom de största företagen, med fler än 249 anställda, som står för cirka 74 procent av exporten enligt den nya tillämpningen av enheterna och 65 procent enligt den gamla. Detta betyder att de största företagen har i högre grad blivit exportinriktade.

Exporten påverkas procentuellt mer för de små storleksklasserna, där den sammantagna gruppen 0-99 anställda minskar sin export med 33 procent. När det handlar om beroendet av globala marknader och värdekedjor spelar också importen av varor och tjänster en stor roll. De tendenser som finns för exporten återfinns också inom importen. Procentuellt innebär den nya tillämpningen att det samlade

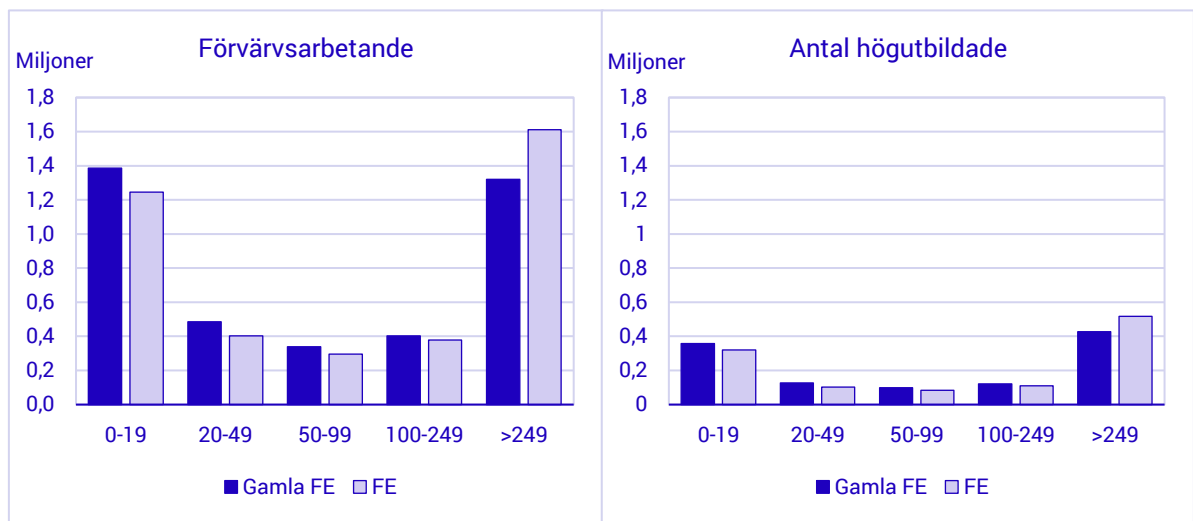
importvärdet minskar med 30 procent i gruppen 0-99 anställda. Det finns idag alltså en stor övertäckning i hur mycket av exporten och importen som de små företagen står för. Export och import är inte lika viktigt för små företag som statistiken hittills antytt.

Slutsatsen om utrikeshandelns relativa förskjutning ovan visas tydligast genom handelsbalansen, vilket ger en indikation om utlandsställningen inom respektive storleksklass. Ett positivt värde betyder att exporten överstiger importen vilket anger ett överskott i handelsbalansen och vice versa. Dock kan man utläsa att små och medelstora företagsenheter är mer importdrivande jämfört med den de största företagsenheterna, vilket också framkommer när man analyserar handelsbalansen i sistnämnda figuren. Effekten av nya företagsenheter tenderar att minska skillnaderna mellan export och import för de två minsta storleksklasserna. För gruppen 50-249 anställda ökar skillnaden mellan export och import där de tenderar att bli något mer importberoende. Även i den största gruppen med fler än 249 anställda ökar importen mer än exporten även om de fortfarande kommer att vara exportberoende.

Förskjutningar av export- och importvärden mellan storleksklasserna har inte angetts i relation till vare sig produktions- eller förbrukningsvärden. Figurgrupp B1 i bilagorna visar på ett mer svårttytt mönster än vad som ses i figurgrupp 2 ovan. Dock går det att se att export- och importandelarna generellt ökar med storleksklass. Den kombinerade effekten av dels exportökningar och dels underliggande produktionsökningar gör dock att jämförelserna mellan staplarna inom respektive storleksklass är svårtolkade. Slutsatsen får ändå bli att den aggregeringseffekt som den nya tillämpningen av företagsenhet får visar på att de större företagen blir både mer exportinriktade och importdrivande i absoluta tal, även om export- och importandelarna uppvisar något oklara tendenser.

Värt att notera är att inga data finns i registren om exportflöden eller utlandstransaktioner som sker mellan en svensk företagsenhet inom samma internationella koncern som finns i utlandet. En del av det som mäts som utrikeshandel kan alltså snarare röra sig om interna överföringar av varor av tjänster om hela den globala koncernen skulle hanterats som en och samma företagsenhet. Den nya tillämpningen av företagsenhet skiljer sig inte från den gamla där båda definitionerna enbart tar hänsyn till de delar av företagsenheten som är verksamma i Sverige.

Figurgrupp 3: Näringslivets arbetsmarknad
Antal i miljoner

Källa: Företagens ekonomi 2018, Structural Business Statistics 2018, Registerbaserad Arbetsmarknadsstatistik 2018

I figurgrupp 3 illustreras data över anknytningen till arbetsmarknaden i termer av sysselsättning och antal högutbildade före och efter profileringen. När det gäller sysselsättningen, som här definieras enligt FEK/RAMS⁹ som huvudsakligen förvärvsarbetande och med kontrolluppgift från arbetsgivare, är tendenserna helt i linje med utvecklingen för antal anställda i FEK-populationen, se figurgrupp 1 ovan.

Förflyttningar av antal högutbildade med minst en treårig gymnasieutbildning sker också i en viss omfattning, men procentuellt sett i lägre omfattning jämfört med förvärvsarbetande i sin helhet. Högutbildade som återfinns i de mindre företagen enligt den gamla tillämpningen av företagsenhet grupperas nu om i rätt storleksklass och antalsmässigt ökar därför antalet högutbildade med cirka 90 000 personer i den största storleksgruppen. Trots att antal högutbildade individer ökar innebär detta andelen högutbildade (humankapitalintensiteten) inom den storleksgruppen är oförändrad, se figur B2 i bilagorna.

Dock visar andelen högutbildade ett intressant utvecklingsmönster, nämligen att andelen högutbildade inom respektive storleksklass är något högre i de gamla företagsenheterna (i majoriteten av fallen lika med juridisk enhet) jämfört med nivån i den nya tillämpningen av företagsenhet, utom för den största företagsgruppen. Följdeffekterna av

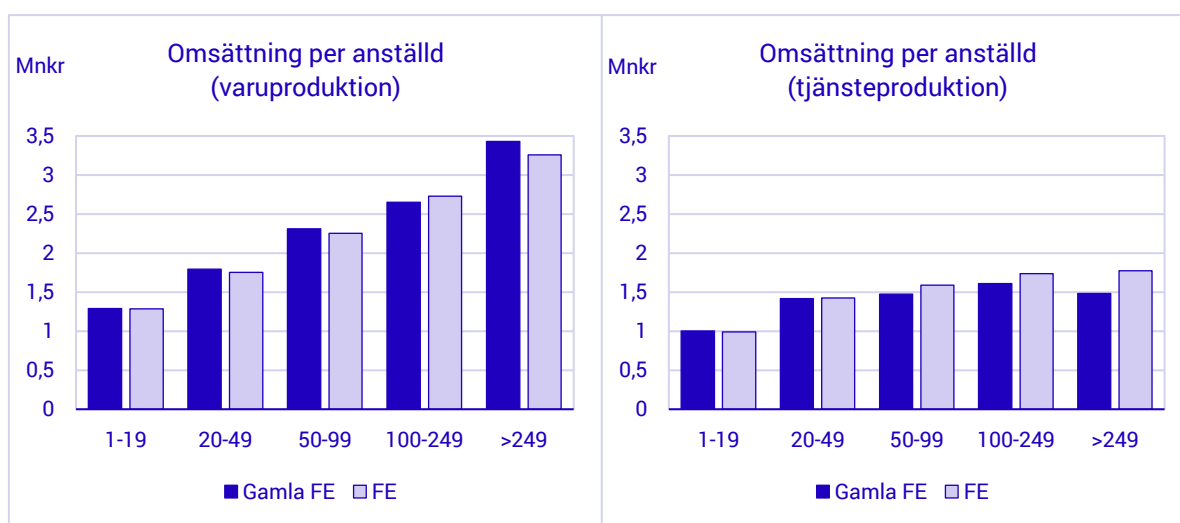
⁹ Registerbaserad Arbetsmarknadsstatistik

sammanslagningen av juridiska enheter innebär att antalet högutbildade inom de minsta företagsenheterna minskar med 10,7 procent och antalet sysselsatta sjunker med 9,3 procent, vilket ger effekten att andelen högutbildade totalt minskar från 31 till cirka 30 procent inom den minsta storleksklassen. Den nya tillämpningen av företagsenhet innebär att högutbildade individer i högre grad hamnar i en annan storleksklass när juridiska enheter i större utsträckning sätts samman till företagsenheter.

Effekterna för det enskilda företaget

Nedanstående figurer visar medianvärdet av nettoomsättning per anställd och förädlingsvärde per anställd (även kallat arbetsproduktivitet) uppdelad på grupperna varuproduktion (SNI2007 01-43) och tjänsteproduktion (SNI2007 45-99) samt storleksklass. Detta görs för att illustrera effekterna när ingående juridiska enheter i större utsträckning sätts samman till företagsenheter enligt den nya tillämpningen. Figurerna är mer tänkta att fungera som illustration och för att ge en fingervisning om att den nya tolkningen av statistiska enheter kräver mer ingående analyser av grunddata innan definitiva slutsatser kan dras. Värt att nämna är att vi har valt att bortse från en mer detaljerad branschuppdelning eftersom företagsenheten i grunden inte är en branschrenhet. Ingående juridiska enheter kan ha olika primära eller sekundära branscher inom en och samma företagsenhet. Som en kompromiss har vi därför valt att dela in företagspopulationen i grova aggregat för att åtminstone ge en översiktlig bild av effekterna inom varuproduktionen och tjänsteproduktionen.

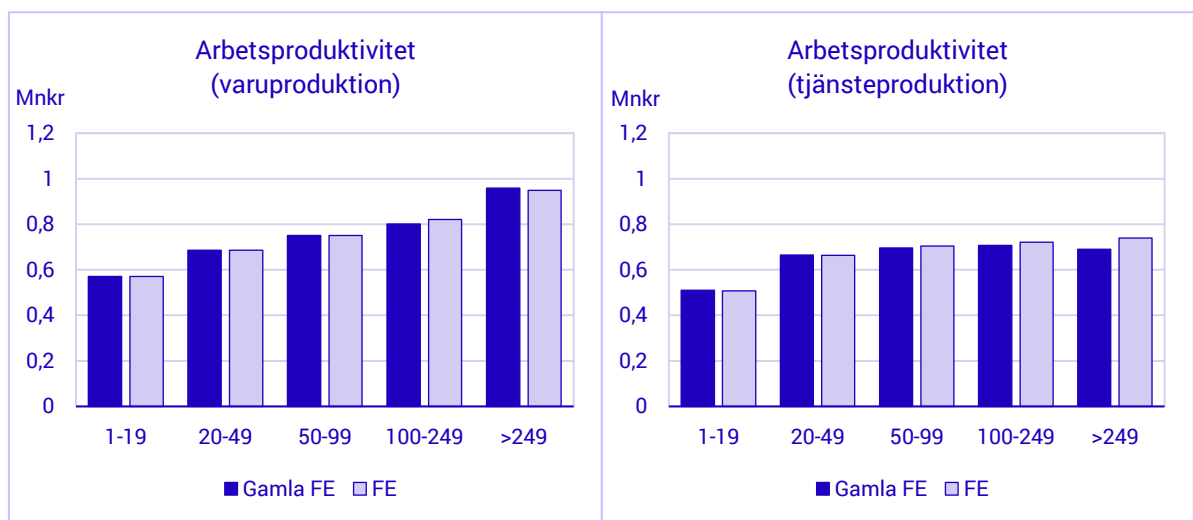
Figurgrupp 4: Relationstal uttryckt som medianvärde
Belopp i miljoner kronor

Källa: Företagens ekonomi 2018, Structural Business Statistics 2018

Figurgrupp 4 indikerar att nettoomsättning per anställd generellt ökar med storleken på företagsenheten oavsett tillämpning av begrepp, med undantag för den största storleksgruppen inom tjänsteproduktion. Inom varuproduktion är detta samband tydligare, vilket främst hänger samman med att industrin utmärks av att produktionen ofta inkluderar kapitalstockar, insatsvaror, humankapital samt energivaror. De tjänsteproducerande branscherna använder i princip arbetskraft som den enda produktionsfaktorn. Tendenserna ovan är förväntade dock med reservationen om att relationstalet omsättning per anställd inte visar på hur den faktiska effektiviteten över storleksskallerna utvecklas. Nästkommande figurer tar därför hänsyn till värdet av insatsförbrukningen och mäter sålunda hur produktiv varje anställd är.

Figurgrupp 5: Arbetsproduktivitet (förädlingsvärde per anställd) uttryckt som medianvärde
Belopp i miljoner kronor

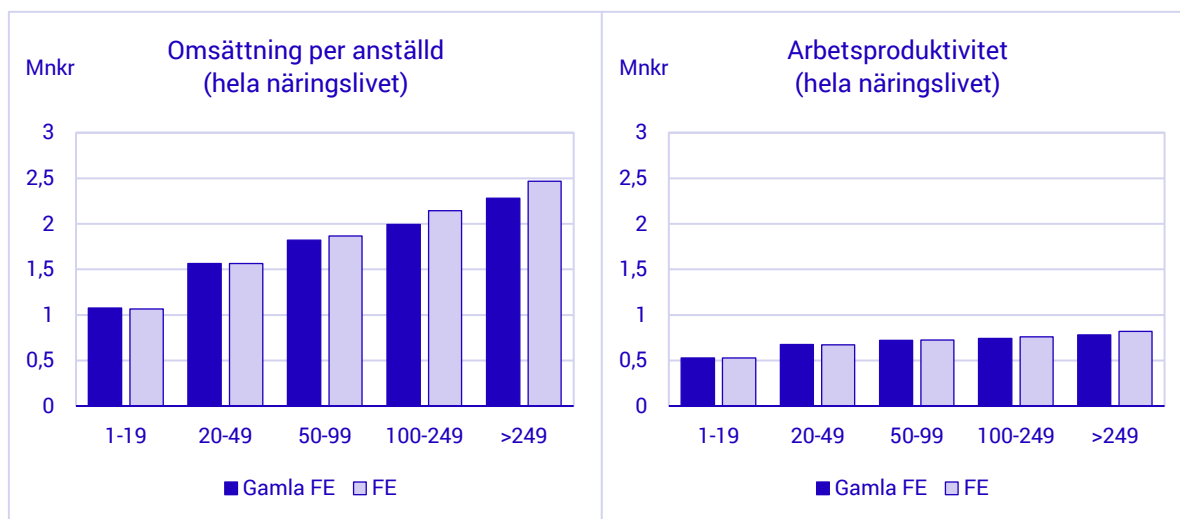
Källa: Företagens ekonomi 2018, Structural Business Statistics 2018

Ett liknande resonemang som i figurgrupp 4 ovan kan även tillämpas på figurgrupp 5, som i det här fallet mäter förädlingsvärdet per anställd. Enligt ekonomisk teori förväntas produktiviteten öka i takt med företagsstorleken vilket också framgår när det gäller staplarna. Detta mönster i sig är förväntat i och med att större företag utmärks genom att de i regel är mer kapitalintensiva, besitter stordriftsfördelar i produktion samt drar nytta av tillgång till humankapital och teknisk utveckling. Tendensen kan även ses i tjänsteproduktionen om än inte lika tydligt som för varuproduktionen.

Ur användarsynpunkt kan man lätt dra den något missvisande slutsatsen att relationstal som nettoomsättning per anställd och arbetsproduktiviteten genomgående är högre inom varu- och tjänsteproduktion efter profileringen, särskilt inom de stora företagen. Det som förvillar jämförelsen är att en viss andel av gamla företagsenheter inom de mörkblå staplarna i exempelvis figurgrupp 5,

antingen har gått till att förbli klassat som varuproducerande i en annan storleksklass eller gått in i en tjänsteproducerande företagsenhet. Detta innebär att jämförelsen blir något missvisande. Nästkommande figurer visar därför nettoomsättning per anställd och arbetsproduktiviteten för hela näringslivet.

Figurgrupp 6: Relationstal och produktivitet uttryckt som medianvärde
Belopp i miljoner kronor

Källa: Företagens ekonomi 2018, Structural Business Statistics 2018

I figurgrupp 6 går att utläsa att nettoomsättning per anställd ökar tydligt med storleken på företagsenheterna, både för nya och gamla företagsenheter. Intressant att notera är att gapet i omsättningen per anställda mellan nya och gamla tillämpningen ökar över storleksklasserna. Motsvarande tendens kan även till viss del ses för arbetsproduktiviteten om än inte lika entydigt. Effekten är svårtolkad eftersom det sker förändringar i både nettoomsättning respektive förädlingsvärdet samt antal anställda som verkar parallellt.

En mer ingående analys av underlaget visar att förändringarna i figurgrupp 6 förklaras av att antalet anställda, framförallt inom storleksklass 1-19, minskar procentuellt i något lägre omfattning jämfört med förädlingsvärdet, vilket innebär att måttet förädlingsvärde per anställd minskar något inom den minsta storleksklassen jämfört med den gamla tillämpningen av företagsenheter. Bland de största företagen ökar produktiviteten, när den nya tillämpningen av företagsenhet används, eftersom antalet anställda ökar i snitt med 9 procent men förädlingsvärdet stiger med hela 16 procent.

Avslutande kommentarer och framtida utmaningar

En första översiktlig analys av statistiken som baseras på undersökningen Företagens Ekonomi och motsvarande underlag som levereras till Eurostat (Structural Business Statistics) för referensåret 2018, visar sammanfattningsvis på följande resultat:

- inom näringslivet förväntas färre företagsenheter.
- ekonomiska transaktioner inom koncerner elimineras, med andra ord transaktioner mellan juridiska enheter som hamnar inom samma företagsenhet exkluderas i statistiken. Ekonomiska variabler såsom nettoomsättning, förbrukning av varor och tjänster och tillgångar konsolideras eftersom värden som förs inom koncernbolagen elimineras.
- de största företagsenheterna med fler än 249 anställda står för en ökad andel av näringslivets totala produktion, fler anställda och förvärvsarbetande samt erhåller också i absoluta termer större export- och importvolym.
- vidare konstateras också att analysen visar på förskjutningar av ekonomiska värden från företagsenheter inom de mindre storleksklasserna enligt den gamla tillämpningen av företagsenheter till företagsenheter i större storleksklasser enligt den nya tillämpningen. Värden följer med juridiska enheter som tidigare låg klassade som egna företagsenheter som nu grupperas samman i sammansatta företagsenheter. Det sker även branschförflyttningar där värden hamnar i den nya företagsenhetens huvudsakliga bransch.

Jämförelser på mikronivå mellan Företagens Ekonomi och Structural Business Statistics (SBS) kompliceras eftersom vi dels har färre företagsenheter i SBS och dels förändras fördelningen inom och mellan branscher samt storleksklasser. En försiktig analys av komplexa ekonomiska variabler såsom försäljningen per anställd och arbetsproduktiviteten pekar på att dessa ökar med storleksklass. Men eftersom både produktionen och medelantalet anställda förändras parallellt så behöver vi ta en djupare titt. Ingående tester av underlaget visar att det handlar främst om en aggregeringseffekt, det vill säga att nettoomsättningen ökar i större omfattning än antalet anställda inom de största företagsenheterna med fler än 249 anställda. Konsolidering av enskilda juridiska enheter som tidigare tillhörde de mindre storleksklasserna enligt den gamla tillämpningen, gör totalt sett att antalet anställda, produktion och förädlingsvärden krymper i de minsta storleksgrupperna men ökar inom den största. Framtida mikroanalys av

det här slaget kräver därför en mer ingående analys av underliggande effekter när jämförelser av relationstal såsom arbetsproduktivitet görs över tid.

Analysen så här långt har endast behandlat tvärsnittsjämförelser mellan FEK- och SBS-populationen och ingen analys har gjorts av balansräkningsdata i FEK. I och med att publicerad statistik från och med år 2022 kommer att övergå till att rapportera statistik enligt den nya tillämpningen av företagsenhet finns också ett behov av att analysera utvecklingen över tid. I och med att FEK och SBS kommer att rapporteras parallellt under årgångarna 2018-2021 finns möjligheter att analysera utfallet av den gamla och nya tillämpningen av FE årsvis men också över tid. Ur ett policyperspektiv kan det därför bli intressant att studera utvecklingen över tid för bland annat företagandet i termer av ekonomisk tillväxt och sysselsättning. I och med att den nya tillämpningen av statistiska enheter är en stabilare identitet och som inte förändras då enstaka juridiska enheter tillkommer eller försvinner, kommer detta innebära konsekvenser för hur man ska analysera entreprenörskap och företagande över tid. Exempelvis kan tillväxt inom små- och medelstora företag i de gamla tidsserierna ha varit uppblåst på grund av företagens sätt att strukturera sig, t.ex. genom att starta upp en ny juridisk enhet, istället för inom befintlig juridisk enhet. Det vill säga analyser av entreprenörsaktiviteten i näringslivet riskerar att överskattas när den gamla tillämpningen av företagsenhet används.

Bilagor

Bilaga 1. Statistiska enheter

Företagsenhet

Företagsenheten definieras av två huvudprinciper:

- En företagsenhet ska producera en vara eller tjänst som är tillgänglig på en marknad.
- Företagsenheten ska även ha kontroll över sina resurser och sitt beslutsfattande.

Företagsenheten ska alltså gruppera samman de verksamheter som krävs för att kunna producera en vara eller tjänst och ha en viss grad av självständighet i förfogandet av resurser för produktionen. Genom att gruppera samman juridiska enheter som hör ihop till en företagsenhet så skapas en enhet som uppfyller principerna i punkterna ovan. I många fall beskriver koncernen företagsenheten bäst och enskilda juridiska enheter är bara en del av produktionen. Större koncerner i många fall kan vara uppdelade i flera företagsenheter i enlighet med principen om självständighet. Detta kan jämföras med den uppdelning i segment som koncerner ofta gör i sin koncernredovisning.

Den nuvarande situationen i SCB:s företagsregister är att majoriteten av företagsenheterna består av endast en juridisk enhet. I praktiken organiserar sig företag ofta i koncerner snarare än inom en och samma juridiska enhet. Det betyder att statistiken påverkas av hur koncernerna väljer att bygga sina strukturer snarare än hur de fungerar som företag i statistisk mening.

Figur A1 är ett exempel i det enklaste fallet där ett företag består av en juridisk enhet som ligger inom industrin. Det förfogar över alla resurser som behövs för att producera en vara eller tjänst och tillhandahålla den till marknaden. Den har en bransch och en årsredovisning. Företagsenheten i det här fallet består av endast en juridisk enhet och är enkel att observera.

Figur A1: Exempel på ett företag med en juridisk enhet

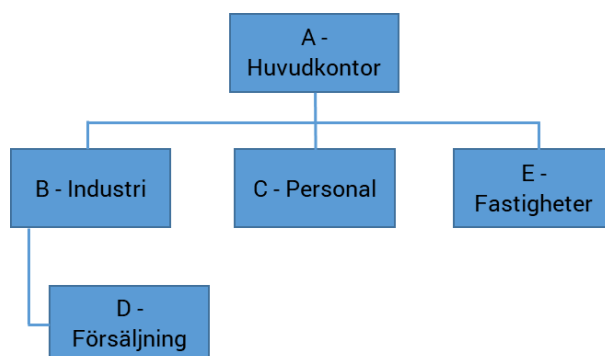
A - Industri

Figur A2 visar ett exempel på en företagskoncern som består av fem juridiska enheter. I exemplet sker följande:

- Produktionen sker i B
- B säljer vissa delar till D
- D säljer till utlandet
- Personalen arbetar i C
- E äger fastigheten B producerar i och hyr ut den till B
- A fungerar som huvudkontor

Ingen av de fem ingående juridiska enheterna förfogar ensam över de alla de resurser som krävs för att producera en vara eller tjänst och tillhandahålla den till en marknad. Koncernen har en ägarstruktur som gör att det finns en grad av kontroll mellan de juridiska enheterna. Var och en av de juridiska enheterna ligger i varsin bransch och upprättar varsin årsredovisning.

Figur A2: Exempel på koncernstruktur med fem juridiska enheter

Utåt sett kan exemplen i figurerna ovan uppfattas identiska i den mening att de upplevs om en och samma enhet som producerar något som sedan säljs på en marknad. Men om SCB i exemplet i figur 2 mäter de individuella juridiska enheterna istället för hela koncernen så blir statistiken missvisande. Dels så sprids värden ut på fem olika branscher, dels så sker det interna transaktioner mellan de juridiska enheterna som inte räknas bort och till exempel blåser upp den totala nettoomsättningen.

Att fördela statistik baserad på företagsenheter efter bransch kan vara problematiskt. Eftersom detta ändå är ett krav i vissa sammanhang som SCB måste leva upp till behöver vi fastställa en huvudsaklig bransch för varje företagsenhet. Det betyder att en företagsenhet kan vara verksam i andra branscher än företagsenhetens huvudbransch. Vid redovisningar av statistik baserad på företagsenheter efter bransch måste man vara försiktig vid jämförelser med statistik som baseras på branschmässigt renare enheter, se verksamhetsenhet nedan.

Verksamhetsenhet

Verksamhetsenheten definieras i förordningen om statistiska enheter som:

Verksamhetsenheten grupperar alla de delar av ett företag som bidrar till utövandet av en verksamhet på undergruppsnivå (fyra siffror) i NACE¹⁰ och motsvarar en eller flera operativa avdelningar inom företaget. Företagets informationssystem måste för varje verksamhetsenhet kunna ange eller beräkna åtminstone produktionsvärdet, insats av varor och tjänster, arbetskraftskostnader, driftöverskott samt antalet anställda och fasta bruttoinvesteringar.

Verksamhetsenheten är alltså en branschmässigt avgränsad del av en företagsenhet som endast ska vara verksam i bransch på en nivå som motsvarar den fyrsiffriga nivån i SNI2007.

Statistik som bygger på verksamhetsenheter är mer branschren än statistik som baseras på företagsenheter. Som nämnts ovan är det viktigt att jämförelser mellan statistik baserad på verksamhetsenheter och företagsenheter görs försiktigt eftersom de inte är jämförbara.

¹⁰ NACE är EUs näringsgrensstandard för klassificering av verksamheter. Den svenska tillämpningen av denna är Standard för svensk näringsgrensindelning (SNI).

Bilaga 2. Institutionell och funktionell statistik

Företagsstatistik kan beskrivas ur antingen ett institutionellt eller funktionellt perspektiv

Institutionell statistik:

- Syftar till att ge en övergripande och heltäckande bild av aktörerna i ekonomin.
- Aktörerna är företag, ideella organisationer, myndigheter, hushåll och andra institutioner som har möjlighet att fatta självständiga beslut om sitt agerande i ekonomin.
- Relevant information gäller ekonomisk information som avser aktören som helhet och dess relationer med andra aktörer i ekonomin.
- Statistiken handlar till exempel om finansiella tillgångar och skulder, investeringar i forskning och utveckling samt antal anställda.

Den centrala enheten för den institutionella statistiken är företagsenhet.

Funktionell statistik:

- Syftar till att beskriva ekonomin med statistik om ekonomiska aktiviteter.
- En ekonomisk aktivitet genomförs när en aktör kombinerar resurser så som kapital, råvaror, halvfabrikat och arbetskraft för att producera en vara eller en tjänst.
- Informationsbehovet gäller input, output och genererat värde i de ekonomiska aktiviteterna, samt aktiviteternas kopplingar till varandra.
- Centrala variabler är bland annat insats av varor och tjänster, arbetskraftskostnader, bruttoinvesteringar och förädlingsvärde.

Den centrala enheten för den funktionella statistiken är verksamhetsenhet.

Sammantaget innebär det att den institutionella statistiken syftar till att beskriva aktörerna medan den funktionella statistiken syftar till att beskriva vad de gör.

Bilaga 3. Ordlista

Bolag

Ett bolag är ett samarbete som regleras av avtal mellan fysiska och/eller juridiska personer för ett gemensamt ändamål (ofta ekonomisk vinning). Det är inte nödvändigt att driva ett bolag i någon särskild juridisk form. I dagligt tal används ofta bolag om juridisk enhet.

Eurostat

Eurostat är EU:s statistikkontor och ansvarar för att producera europeisk statistik tillsammans med de nationella statistikmyndigheterna inom ramen för det europeiska statistiksystemet (ESS).

Funktionell statistik

Syftar till att beskriva ekonomin med statistik om ekonomiska aktiviteter med fokus på input, output och genererat värde i de ekonomiska aktiviteterna, samt aktiviteternas kopplingar till varandra. Verksamhetsenheten är den centrala statistiska enheten i funktionell statistik.

Företagens ekonomi (FEK)

Företagens ekonomi är en årlig undersökning. Syftet med Företagens ekonomi är att belysa strukturen för näringslivet (exklusive de finansiella - och offentliga sektorerna samt hushållens icke-vinstdrivande organisationer), med avseende på i första hand lönsamhet, tillväxt, utveckling, finansiering och produktion.

Företagsenhet

Företagsenheten är en statistisk enhet som används vid framställning av statistik.

- En företagsenhet ska producera en vara eller tjänst som är tillgänglig på en marknad.
- Företagsenheten ska även ha kontroll över sina resurser och sitt beslutsfattande.

Företagsenheten ska alltså gruppera samman de verksamheter som krävs för att kunna producera en vara eller tjänst och ha en viss grad av självständighet i förfogandet av resurser för produktionen.

Företagsenheten är den centrala statistiska enheten i den institutionella statistiken.

Institutionell statistik

Syftar till att beskriva aktörerna i ekonomin med fokus på ekonomisk information som avser aktören som helhet och dess relationer med andra aktörer i ekonomin. Företagsenheten är den centrala statistiska enheten i institutionell statistik.

Juridisk enhet

Juridisk enhet är en administrativ enhet. Den används vanligtvis inte vid framställning av statistik.

De juridiska enheterna omfattar:

- alla juridiska personer
- fysiska personer som har inregistrerad firma och/eller är arbetsgivare och/eller är momsregistrerade och/eller F-skatteregistrerade
- dödsbon som är arbetsgivare och/eller är momsregistrerade.

En juridisk enhet är en enhet som har vissa rättigheter och skyldigheter. Den har:

- rätt att äga
- rätt att bedriva verksamhet
- rätt att ingå kontrakt med tredje part
- rätt att juridiskt försvara sina intressen
- rätt att kontrollera sina tillgångar och resurser.

Profilering

Med profilering avses aktiviteter för att kartlägga och beskriva företagens strukturer avseende deras organisation och kontroll. Profilering handlar om att kartlägga företagen och att klargöra vilken verksamhet de bedriver och vilka interna och externa flöden som finns i koncerner.

Referensår

Med referensår menas det år som statistiken har för avsikt att spegla.

Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik är en årlig totalräknad undersökning som till största delen baseras på arbetsgivardeklarationer på individnivå (AGI) och de egna företagarnas självdeklarationer.

Structural Business Statistics (SBS)

Structural Business Statistics är ett europeiskt statistikområde med motsvarande syfte som Företagens ekonomi. Leveranser av statistik för Structural Business Statistics till Eurostat baseras på undersökningen Företagens ekonomi.

Svensk näringsgrensindelning (SNI)

SNI är en standard för svensk näringsgrensindelning. SNI 2007 är den standard som gäller från 2008, för att hänföra administrativa och statistiska enheter till en eller flera näringsgrenar. För mer information se <http://www.sni2007.scb.se/>.

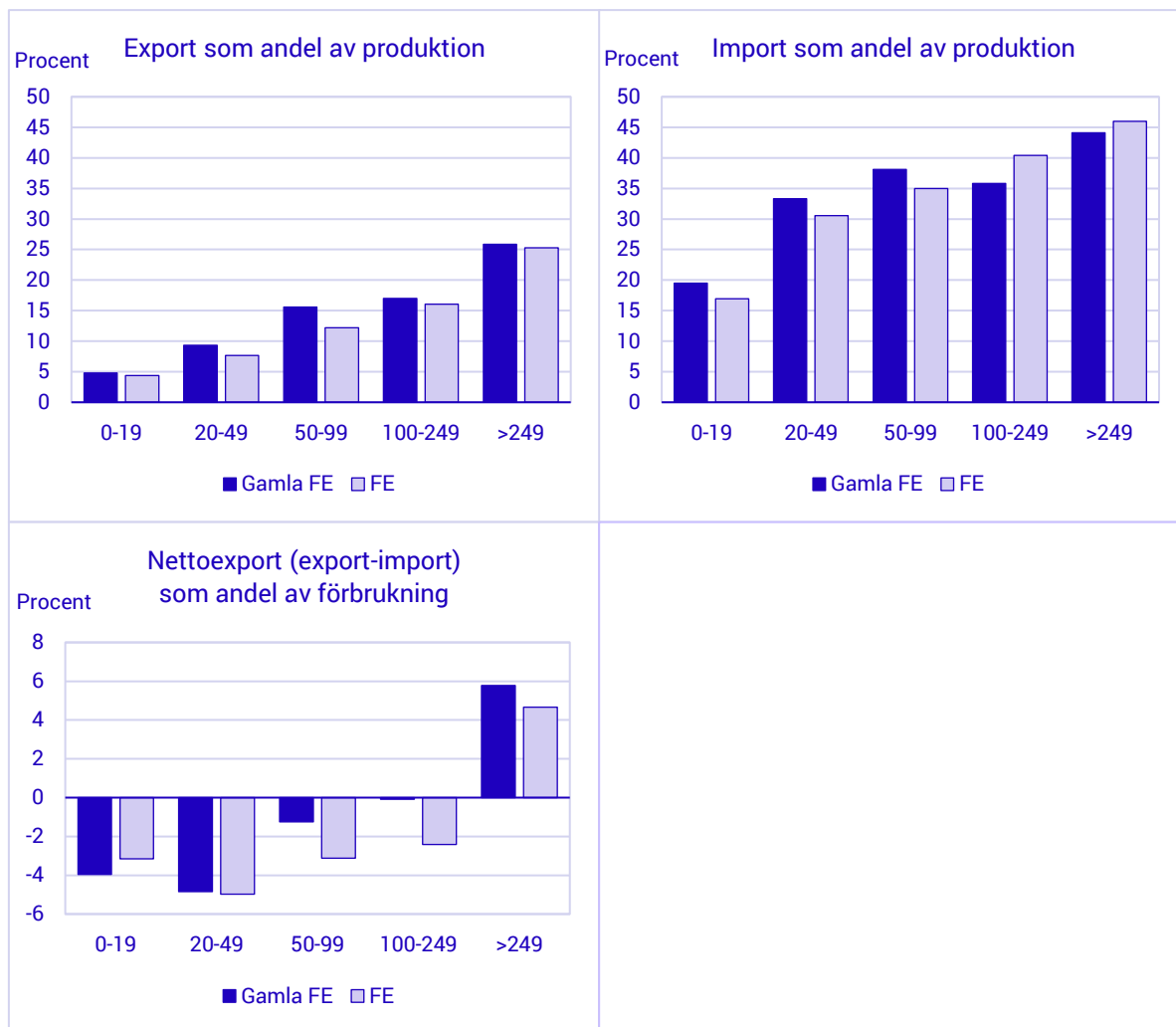
Verksamhetsenhet

Verksamhetsenheten är en statistisk enhet som används vid framställning av statistik. Den är en branschmässigt avgränsad del av en företagsenhet som endast ska vara verksamt i en bransch.

Verksamhetsenheten är den centrala enheten i den funktionella statistiken.

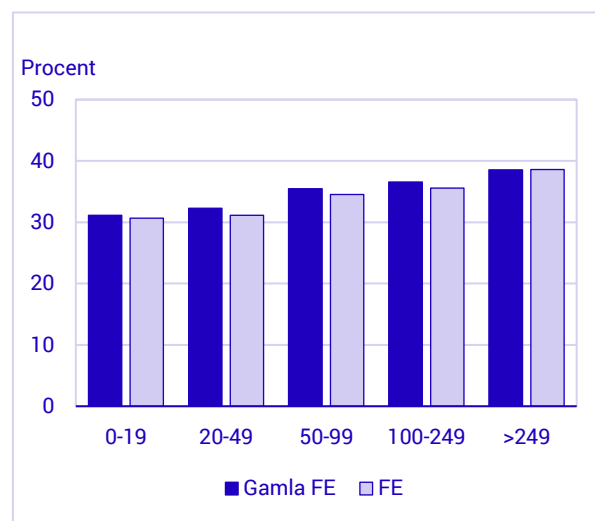
Bilaga 4. Kompletterande figurer

Figurgrupp B1: Näringslivets utrikeshandel inklusive både tjänster och varor
Uttryckt i procent

Källa: Utrikeshandel med varor och tjänster 2018

Figur B2: Näringslivets andel högutbildade fördelat på storleksklasser
Uttryckt i procent

Källa: Registerbaserad Arbetsmarknadsstatistik 2018

Tabell B1: Antal helärsekvivalenter

Tabellen ska läsa som raderna beskriver till vilka branscher anställda flödar på grund av tillämpningen av dem tillämpningen av företagsenhet. I kolumnerna beskriver från vilka branscher anställda flödar in till aktuell bransch. T.ex. så flyttar 1 034 anställda från SNI A till C som ses i rad 2 kolumn 3 medan 369 anställda flyttar från SNI C till SNI A som ses i rad 4 kolumn 3.

SNI	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	P	Q	R	S	X	Totalt innan profilering
A	37 797	0	1 034	0	5	44	119	20	29	3	5	21	92	33	7	8	0	2	1	39 220
B	0	5 571	3 373	0	0	96	4	56	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9 100
C	396	107	506 935	78	45	5 871	6 121	1 429	571	792	10	94	738	337	12	70	41	21	2	523 670
D	1	0	21	26 793	149	131	1	0	0	2	0	99	29	66	0	1	0	0	0	27 293
E	0	0	149	1 100	16 721	280	162	126	11	0	0	291	140	490	0	0	0	1	0	19 471
F	26	1	1 750	461	55	329 418	852	704	163	102	6	523	614	1 167	72	74	8	22	9	336 027
G	189	142	16 291	90	188	2 026	485 319	926	974	1 693	84	139	622	838	150	238	95	148	4	510 156
H	30	239	1 115	0	220	377	2 537	207 809	216	1 359	0	50	126	1 681	6	63	6	214	97	216 145
I	45	0	604	0	0	274	624	39	141 865	77	8	319	127	275	89	66	455	105	0	144 972
J	12	0	2 177	50	0	458	1 339	967	70	185 228	58	67	3 324	336	119	173	119	70	0	194 567
L	36	36	580	6	6	1 058	685	106	669	161	95	58 632	352	1 685	64	140	73	24	12	64 420
M	109	0	3 363	104	95	2 009	3 378	475	660	5 335	314	862	251 673	1 819	242	559	239	626	8	271 870
N	26	0	717	393	103	2 646	1 330	1 227	604	809	28	460	1 603	229 350	123	1 316	135	1 592	6	242 468
P	20	0	39	179	0	102	159	17	24	137	3	10	268	1 019	70 866	1 233	43	98	0	74 217
Q	2	0	165	0	0	18	161	0	17	9	10	30	90	291	160	178 836	37	65	0	179 891
R	3	0	119	0	0	91	197	21	476	201	7	94	81	70	29	33	32 174	38	0	33 634
S	1	0	28	13	1	69	283	5	45	179	1	18	120	223	19	82	79	32 193	0	33 359
Totalt efter profilering	38 693	6 096	538 460	29 267	17 588	344 968	503 271	213 927	146 394	196 087	629	61 709	259 999	239 680	71 958	182 892	33 504	35 219	139	2 920 480

